

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΡΣΑΛΛ*

Του LORD OLIVER FRANKS,
P.C., G.C.M.G., K.C.B.

Τὸ ἄρθρο ποὺ ἀκολουθεῖ προέρχεται ἀπὸ τὸν τόμο: *FROM MARSHALL PLAN TO GLOBAL INTERDEPENDENCE* τοῦ *Ο.Ο.Σ.Α.*, ποὺ περιέχει σειρά διαλέξεων καὶ συζητήσεων μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως τριάντα ἐτῶν ἀφ' ὅτου ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῶν *Η.Π.Α.* *GEORGE C. MARSHALL* ἐξεφώνησε τὸν ἱστορικό του λόγο (5 Ἰουνίου 1947) στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ *Harvard*.

Πολλοὶ εἶναι οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους δημοσιεύεται ἡ κατωτέρω μετάφραση. Πρῶτον, γιὰτὴν ἐνδεχόμενη βοήθεια ἀνω τῶν δύο δις. δολλαρίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καμμία εἰδικευμένη ἢ μὴ ἐφημερὶς δὲν ἐμνημόνευσε κἂν τὸ γεγονός τῆς συμπληρώσεως τῆς τριακονταετίας, καὶ καμμία δημοσίαι ἐκδήλωση δὲν ἐγινε, κατ' ἀντίθεση πρὸς αὐτὰ ποὺ ἐγιναν σὲ ἄλλες χώρες. Ἐπὶ πλέον ἡ χώρα μας δὲν ἐστειλε κανένα ἐπίσημο πρόσωπο στὶς ἐκδηλώσεις ποὺ ἔλαβαν χώρα στὸν *Ο.Ο.Σ.Α.* (1977) οὔτε καμμία συμβολὴ ἔκαμε σ' αὐτές. Δεύτερον, ὁ ἀναγνώστης τοῦ ἀρθρου, ποὺ ἀκολουθεῖ θὰ ἀντιληφθῆ εὐκόλα ποιοὶ ἦσαν οἱ πραγματικοὶ πρωτεργάτες τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐνοποιήσεως καὶ ὄχι οἱ αὐτοκαλούμενοι «πατέρες τῆς Εὐρώπης». Ἐπὶ πλέον, ὅπως ἐλάχιστοι γνωρίζουν στὴν Διάσκεψη τῆς Χαβάνας ἀπὸ τὴν ὁποία προέκυψε ἡ *ΓΚΑΤΤ*, ὑπάρχουν ἐξαίρεσεις στὴν ἐφαρμογὴ ὠρισμένων κανόνων δασμῶν καὶ ἐμπορίου στὴν περίπτωσι «τελωνειακῶν ἐνώσεων». Ποιοὶ εἶχαν προβλέψει ἀπὸ τότε τὴν ἴδρυσιν τελωνειακῶν ἐνώσεων σὺν αὐτῇ τῆς *E.O.K.* (1957).

Τρίτον, ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου Μάρσαλλ καὶ ἡ ἀνόρθωσις τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὸν πόλεμον κεντρο-δυτικῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ ἐπαλήθευσιν ἀπόψεως τοῦ ἄλλου Μάρσαλλ, τοῦ καθηγητοῦ Ἄλφρεντ Μάρσαλλ, στὸ ἄλλο *Καίμπριτζ*, τῆς Ἀγγλίας. Ὁ τελευταῖος εἶχε ὑποστηρίξει στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνος ὅτι μιὰ χώρα ποὺ διαθέτει ὀργανωμένη οἰκονομία καὶ τεχνικὰ προηγμένο ἐργατικὸ δυναμικόν, καὶ ἂν καταστραφῆ, εἶναι σὲ θέση ν' ἀνορθωθῆ οἰκονομικὰ σὲ σχετικὰ σύντομον χρονικὸ διάστημα. Σ' αὐτὲς τὶς χώρες ἡ ὕλικὴ ἀνόρθωσις εἶναι εὐκόλο σχετικὰ ἔργο.

Οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς μᾶς ὀδηγοῦν σὲ μιὰ τελικὴ παρατήρησι. Μετὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου Μάρσαλλ γιὰ τὴν Εὐρώπην ἄρχισε νὰ γίνεταὶ λόγος ἀπὸ διαφόρους ἡμιμαθεῖς περὶ ἀνάγκης ἐνός σχεδίου Μάρσαλλ γιὰ τὴν Λατινικὴ Ἀμερικὴ ἢ γενικῶς γιὰ τὶς ὑπανάπτωκτες χώρες. Ἀκόμα καὶ σήμερα ὑπάρχουν αὐτοδιαφομιζόμενοι τριτοκοσμικοὶ καὶ δημοσιογράφοι ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτὸ ποὺ χρειάζεται ὁ Τρίτος Κόσμος ἢ ἡ Νότιος Εὐρώπη ἢ οἱ τρεῖς ὑπανάπτωκτες ὑποψήφιες χώρες γιὰ ἐνταξιν στὴν *E.O.K.* εἶναι ἓνα σχέδιον Μάρσαλλ. Ἄγνοοῦν, ὅμως, οἱ κύριοι αὐτοὶ ὅτι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξι τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν καὶ ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνασυγκρότησι τῶν κατεστραμμένων χωρῶν ποὺ ἦσαν ὀργανωτικὰ, τεχνικὰ καὶ πολιτικὰ προηγμένες. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξι τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν εἶναι μιὰ ἱστορικὴ διαδικασίαι ἐκσυγχρονισμοῦ, ὄχι ἀπλῶς οἰκονομικοῦ, ἢ ὁποῖαι ὅμως δὲν εἰσάγε-

* Ἡ μετάφρασις τοῦ κειμένου ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν στὴν ἑλληνικὴν ἐγινε ἀπὸ τὴν *Κα. Ἐ. Σακελλαρίου* - Ἀποστόλου.

ται. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῶν ὑπαναπτύκτων εἶναι βασικὰ ζήτημα τοπικῆς προσπαθείας ἀλλαγῆς θεσμῶν, νοοτροπίας κ.ο.κ. καὶ κατὰ δεύτερο λόγο ζήτημα βοήθειας, εἰσαγωγῆς κεφαλαίων καὶ τεχνολογίας. Οἱ ὑπανάπτυκτες χῶρες ἐπὶ δεκαετίες δέχονται ποικίλη βοήθεια ἄνω τῶν δέκα δισ. ετησίως καὶ δανείζονται ἀπὸ τὴ διεθνή κεφαλαιαγορὰ τεράστια ποσά. Ἐποτελέσματα εἶναι ἀπογοητευτικά καὶ ἡ δεύτερη δεκαετία ἀναπτύξεως τοῦ Ο.Η.Ε. πλησιάζει στὸ τέλος τῆς χωρὶς κἂν σχετικῆ ἐπιτυχία. Οἱ ὑπανάπτυκτες χῶρες εἶναι ἐξαγωγικὲς γυνῶν κεφαλαίων καὶ εἰσαγωγικὲς κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν ποῦ ἐνσωματώνουν προηγμένη τεχνολογία. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴ χώρα μας. Γι αὐτὸ πρέπει νὰ βλέπει κανεὶς μὲ ἄκρατο σκεπτικισμὸ προσπάθειες προσελκύσεως ἀραβικῶν καὶ ἄλλων παρομοίων κεφαλαίων. Τὰ κεφάλαια αὐτὰ καὶ ἂν ἀρχικὰ διατεθοῦν γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως δὲν εἶναι αὐτὸ ποῦ χρειάζεται ἡ χώρα μας στὴν παρούσα φάση βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ χώρα μας ἔχει ἀνάγκη ὄχι κεφαλαίων ἀλλὰ προηγμένης τεχνολογίας σὲ πολλοὺς τομεῖς ποῦ θὰ εἶναι ἐνσωματωμένη σὲ κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ, διαδικασίες καὶ μεθόδους παραγωγῆς καὶ μάντζεμεντ παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας. Ἡ λεγομένη «τριμερῆς συνεργασία» μὲ τὴν ὁποία ἡ τεχνολογία καὶ τὸ μάντζεμεντ τῶν προηγμένων χωρῶν, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ πλεονάζοντα κεφάλαια ὠρισμένων ἀραβικῶν χωρῶν παραγωγῆς πετρελαίου, θὰ συμβάλουν στὴν πραγματοποίηση βιομηχανικῶν προγραμμάτων, στὶς ὑπανάπτυκτες χῶρες, ἀνοεῖ τὴν πραγματικότητα τῶν διεθνῶν ἐπενδύσεων καὶ τὴν νοοτροπία καὶ τὰς μεθόδους τῶν φορέων τῆς προηγμένης τεχνολογίας. Οἱ φορεῖς τῆς προηγμένης τεχνολογίας δὲν στεροῦνται κεφαλαίων. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ μόνη τεχνολογία εἶναι ἡ ἐνσωματωμένη.

Γιὰ νὰ ἐπανεέλθουμε στὸ ἄρθρο ποῦ ἀκολουθεῖ, ἐλπίζουμε οἱ ἀναγνώστες του καὶ ἰδίως οἱ νέοι σπουδαστὲς νὰ σχηματίσουν ὑγιέστερη ἀντίληψη ὡς πρὸς τὴν κίνηση γιὰ τὴν ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλλ.

Γ.Δ.Α.

Ὁ χρόνος ἰσοπεδώνει τὰ πάντα. Κοιτάζοντας τριάντα χρόνια πίσω στὸ Σχέδιο Μάρσαλλ, φαίνεται νὰ παίρνει φυσικὰ τὴ θέση του στὴν Ἱστορία τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, καὶ εἶναι πολὺ εὐκολο νὰ μᾶς διαφύγει νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ ἰδιαίτερο νόημα καὶ τὴν σπουδαιότητά του.

Κανένα μέρος τῆς Ἱστορίας τοῦ Σχεδίου Μάρσαλλ — ἡ ἐννοία του, ἡ ἐκτέλεσή του ἢ οἱ συνέπειές του — δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀντιληπτό, ἂν ἐξετασθεῖ σὲ σχέση μὲ τὰ εἴκοσι χρόνια μεταξὺ τοῦ Πρώτου καὶ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Τότε οἱ Η.Π.Α. εἶχαν ἀποσυρθεῖ σὲ ἀπομόνωση, ἐνῶ καθένα ἀπὸ τὰ ἔθνη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀκολουθοῦσε τὴ δική του ἐθνικὴ πολιτικὴ. Ὅταν ἡ μεγάλη οἰκονομικὴ κρίση ἐπληξε τὰ πάντα, δὲν ἔγινε καμμιά συλλογικὴ προσπάθεια οἰκονομικῆς συνεργασίας προκειμένου νὰ ἐπιτευχθεῖ κάθε δυνατὴ ἀνόρθωση. Πόσο μεγάλη διαφορά παρουσιάζεται μὲ τὴν συμπεφωνημένη δραστηριότητα καὶ συνεργασία τοῦ 1947 καὶ τῶν ἐπομένων ἐτῶν! Τὴν ἀνοίξη τοῦ 1947 ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάσταση τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἦταν πολὺ πιὸ σοβαρὴ ἀπ' ὅτι στὴ δεκαετία τοῦ 1930. Βοήθεια προσεφέρθη στὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὶς Η.Π.Α. Στὸ λόγο του στὶς 5 Ἰουνίου στὸ Harvard ὁ στρατηγὸς Μάρσαλλ ὑπογράμμισε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴ συμμετοχὴ τῶν Η.Π.Α. «Κάθε κυβέρνηση», εἶπε, «ποῦ εἶναι πρόθυμη νὰ βοηθήσῃ στὸ ἔργο τῆς ἀνορθώσεως, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ βρεῖ πλήρη συνεργασία ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τῶν Η.Π.Α.». Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1947 ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνεργα-

σίας, με βάση την όμιλία στο Harvard, κατέστρωσε ένα κοινό πρόγραμμα οικονομικής άνορθώσεως, στο οποίο οι ανάγκες ώρισμένων χωρών δέν ήταν καθορισμένες. Ό διάδοχός της, δηλ. ό Όργανισμός Εύρωπαϊκής Συνεργασίας, μπόρεσε κατόπιν όμοφώνου συμφωνίας, νά κατανείμει την βοήθεια πού έδιδετο από τις Η.Π.Α. και άργότερα νά εφαρμόσει ούσιώδεις μεταρρυθμίσεις στα πεδία τών έμπορικών περιορισμών και τής νομισματικής πολιτικής. Η σύλληψη και ή εφαρμογή του Σχεδίου Μάρσαλλ έδωσε ώθηση στην ιδέα τής ένότητας στη Δυτική Εύρώπη.

Όλοι γνωρίζουν ότι τό σχέδιο Μάρσαλ έπέτυχε. Δέν θά σās κουράσω με έναν άπολογισμό τών σταδίων τής άνορθώσεως. Είμαι άρκετό νά πούμε ότι στις άρχές του δευτέρου ήμίσεως του 1950, στις χώρες - μέλη του Όργανισμού Εύρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας ή βιομηχανική παραγωγή ήταν 25% μεγαλύτερη από ότι τό 1938, ενώ ή παραγωγή χάλυβος ήταν κατά 2/3 μεγαλύτερη και ή γεωργική παραγωγή 1/3 μεγαλύτερη από τό 1947.

Τό έλεμμα σε δολάρια τό 1947 μειώθηκε από \$ 8,5 δισεκ. τό 1947 σε \$ 1 δισεκατομύριο τό 1950.

Έπιθυμώ νά έπιστήσω την προσοχή σας σε δύο μάλλον στοιχεία, τά όποια καθώς άνατρέχω στο παρελθόν φαίνεται νά υπήρξαν κρίσιμα για την έπιτευχθείσα έπιτυχία και τά όποια έξακολουθούν νά έχουν σχέση με τά σημερινά θέματα.

Τό πρώτο ήταν ή πρωτοβουλία πού πάρθηκε από τους Άμερικανούς. Η διαμόρφωση τής πολιτικής ήταν φωτισμένη, γενναιοδωρη, άποφασιστική και γρήγορη. Ό κύριος σκοπός της μπορεί νά σκιαγραφηθεί από δύο σύντομες περικοπές, ή πρώτη από τόν λόγο του Dean Acheson στις 8 Μαΐου του 1947 στο Cleveland (Mississippi) και ή άλλη από την όμιλία στο όμιλία στο Harvard. Με χαρακτηριστική άσπτηρή εύγλωτία ό Dean Acheson είπε: «Όχι μόνο τά ανθρώπινα όντα και έθνη υπάρχουν, σε στενά οικονομικά περιθώρια, αλλά επίσης ή ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ή ανθρώπινη έλευθερία και οι δημοκρατικοί θεσμοί. Σήμερα, ένας από τους πρωταρχικούς σκοπούς τής έξωτερικής μας πολιτικής είναι νά κάνουμε χρήση τών οικονομικών μας και χρηματοδοτικών πηγών, προκειμένου νά διευρύνουμε αυτά τά περιθώρια. Τουτό είναι άναγκαίον αν θέλουμε νά διατηρήσουμε τις δικές μας έλευθερίες και τους δικούς μας δημοκρατικούς θεσμούς. Είναι άπαραίτητο για την έθνική μας ασφάλεια και είναι προνόμιό μας και καθήκον μας σαν άνθρωπινα όντα».

Στό Harvard ό στρατηγός Μάρσαλλ είπε: «Η πολιτική μας δέν άπευθύνεται έναντίον όποιασδήποτε χώρας ή δόγματος, αλλά έναντίον τής πείνας, τής φτώχειας, τής άπελπισίας και του χάους. Σκοπός της θά πρέπει νά είναι ή αναβίωση μιας παγκόσμιας εφαρμόσιμης οικονομίας ούτως ώστε νά επιτρέψει την εμφάνιση πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών στις όποιες μπορούν νά υπάρχουν έλεύθεροι θεσμοί». Στην πολιτική τής Κυβερνήσεως τών Η.Π.Α. υπήρξε συνδυασμός φωτισμένου συμφέροντος και γενναιοδωρία του πνεύματος.

Έκτός από τις προκαταρκτικές διαδικασίες ή εφαρμογή τής πολιτικής άρχισε στις 28 Άπριλίου, όταν ό στρατηγός Μάρσαλλ έπέστρεψε από τό Συμβούλιο τών Υπουργών τών Έξωτερικών στην Μόσχα.

Σ' εκείνη τη σύσκεψη, εκτός από τόν Υπουργό τών Έξωτερικών, ήταν ό Dean

Acheson, ο Will Clayton, ο George Kennan, ο Chip Bohlen και ο Ben Cohen. Ή πολιτική που θα ακολουθειτο, ανακοινώθηκε μέσα σε πέντε εβδομάδες.

Αυτά από απόψεως ταχύτητας.

Καθ' όλο το διάστημα αυτών των εβδομάδων υπήρχε θέληση για δράση. Προήλθε ιδιαίτερα από τον ίδιο τον στρατηγό Μάρσαλλ και τον Will Clayton. Όταν ο Ύπουργός Έξωτερικών επέστρεψε από τη Μόσχα στο ραδιοφωνικό του μήνυμα προς τὸ Έθνος εἶπε: «Αντιμετωπίσαμε άμεσα ζητήματα τὰ όποία ζωτικά άφοροδσαν τούς φτωχούς και τούς ανθρώπους τής Εύρώπης που ύποφέρουν και καλουν για βοήθεια, καύσιμα, τροφή και για τίς περισσότερες ανάγκες τής ζωής... Ό άρρωστος χάνεται ενώ οι γιατροί συσκέπτονται... ή δράση δέν μπορεί να περιμένει συμβιβασμούς μέσα σε τέτοια έξάντληση». Όταν στην έπομένη ήμέρα κάλεσε τον George Kennan και έθεσε τὸ Έπιτελειό του Προγραμματισμού τής Πολιτικής επί τῶ έργω, ή μοναδική του συμβουλή ήταν, «άποφύγετε τὰ άσήμαντα πράγματα». Στην κρίσιμη συνάντηση στις 28 Μαΐου όταν ο Ύπουργός Έξωτερικών έλαβε τὸ ύπόμνημα του Έπιτελείου για τὸν Προγραμματισμό τής Πολιτικής εἶπε: «Θά πρέπει να εἶναι τρέλλα, να κάθεσαι και να μὴν κάνεις τίποτα». Ο Will Clayton έγραψε δύο έντονα ύπομνήματα, ένα τὸν Μάρτιο και ένα άλλο τὸν Μαΐο. Στο πρώτο μίλησε για πείνα, οικονομική άθλιότητα, δυστυχία και άπογοήτευση και ίσχυρίσθηκε ότι ή έγκυρη και άποτελεσματική βοήθεια ήταν ούσιώδης για τήν ασφάλεια τὸν Η.Π.Α. Στο δεύτερο ανέφερε ότι για να επιζήσει ή Εύρώπη πρέπει να λάβει 2,5 δισεκατομύρια δολάρια έτησίως από κάρβουνο, σιτάρι και ναυτιλιακές ύπηρεσίες. Τά γεγονότα ήταν πασίγνωστα και δέν υπήρχε ανάγκη για περισσότερη μελέτη. Θυμάμαι από τή δική μου πείρα τήν ήθική δύναμη με τήν όποία ο Will Clayton ύποστήριζε μιá ύπόθεση όταν ήταν πεπεισμένος γι' αυτήν. Ήταν άδύνατο να άντισταθει κανείς στη δύναμη αυτή τής πειθοῦς του.

Οί Άμερικανοί φάνηκαν διορατικοί ως προς τούς δρους που έθεσαν για να προσφέρουν τήν βοήθειά τους. Ή προσφορά γινόταν σε όλη τήν Εύρώπη, όχι μόνο στην Δυτική. Δέν επιθυμούσαν να διαιρέσουν τήν Εύρώπη. Ή εϋθύνη για κάτι τέτοιο έπρεπε να βαρύνει τούς Ρώσους, εάν άρνιόντουσαν να δεχθούν, όπως και έκαναν. Τὸ πρόγραμμα άνορθώσεως, πρέπει να σχεδιασθεί όχι από τούς Άμερικανούς, αλλά από τὰ Εύρωπαϊκά Έθνη τὰ όποία και θα εἶναι υπεύθυνα γι' αυτό. Οί Άμερικανοί προείδαν ότι, διαφορετικά, τὸ φταιξιμο για όποιαδήποτε άποτυχία στο πρόγραμμα θα βάρυνε αυτούς. Ή πρωτοβουλία πρέπει να προέρχεται από τήν Εύρώπη. Κάθε Εύρωπαϊκό πρόγραμμα άνορθώσεως πρέπει να εἶναι κοινό, για τὸ όποιο όλα τὰ συμμετέχοντα έθνη πήραν συλλογική εϋθύνη.

Μιά σειρά από έθνικά προγράμματα —ένας κατάλογος από ψώνια— δέν μπορούσε κατά τή γνώμη τὸν Άμερικανῶν να άνακουφίσουν μακροχρονίως τήν κατακερμάτιση τής Εύρωπαϊκής οικονομίας και τήν άπουσία τής μεγάλης άγορᾶς. Στο τέλος οί Άμερικανοί εἶδαν καθαρά ότι χωρίς άνόρθωση τής Γερμανίας δέν μπορούσε να ύπάρξει άνόρθωση τής Εύρώπης. Εἶχαν επίγνωση τὸν αισθημάτων που τότε έπικρατούσαν για τήν Γερμανία σε πολλές χῶρες τής Εύρώπης, αλλά ήταν πεπεισμένοι ότι ή άνόρθωση τής Εύρώπης άπαιτούσε τήν άναζωογόνηση τής Γερμανικής παραγωγικότητας.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Η.Π.Α. εἶναι τὸ πρῶτο κρίσιμο στοιχεῖο στὸ σχέδιο Μάρσαλλ. Ὁ Ἀμερικανικὸς λαὸς ὑπερίσχυε καὶ τὸ μέλλον τῶν λαῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐξηρτάτο ἀπὸ τὶς Η.Π.Α. Ἀλλὰ οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν διεκδικοῦσαν κυριαρχία στὴν Εὐρώπη μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλλ. Παρακίνησαν τοὺς Εὐρωπαίους σὲ ἀνταπόκριση τῆς προσφορᾶς των, νὰ ἀναλάβουν πρωτοβουλία κινήσεως καὶ μαζί νὰ ξαναδημιουργήσουν τὴν Εὐρώπη μὲ τὴν Ἀμερικανικὴ ὑποστήριξη.

Τὸ δεύτερο δύσκολο στοιχεῖο κατὰ τὴν γνώμη μου ἦταν μιὰ ἰδέα, ἡ ἰδέα τῆς ἐνότητας στὴν Εὐρώπη, στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη, μιὰ καὶ ἡ Ἀνατολικὴ εἶχε ἀποσυρθεῖ. Αὐτὸ ἦταν ζωντανὸ στὴν ἀμερικανικὴ σκέψη. Ἦταν στὸ μυαλὸ τοῦ George Kennan, καθὼς ἔγραφε τὸ σχέδιο ἐκθέσεως τοῦ προγράμματος πολιτικῆς γιὰ τὸν στρατηγὸ Μάρσαλλ: Ἐμμονὴ γιὰ ἓνα κοινὸ πρόγραμμα ποῦ νὰ προέρχεται ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους, οὕτως ὥστε νὰ ἀρχίζουν νὰ σκέπτονται σὰν Εὐρωπαῖοι καὶ νὰ κινοῦνται πρὸς μιὰ μεγαλύτερη καὶ λιγώτερο κατακερματισμένη ἀγορά. Ὅταν οἱ τρεῖς σοφοὶ ἄνδρες, ὁ Will Clayton, ὁ Lew Douglas καὶ ὁ Jefferson Caffery, πῆραν μέρος στὴ σύσκεψη τῆς Ἐπιτροπῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας, θυμᾶμαι τὸν Will Clayton νὰ ὑποστηρίζει τὰ πλεονεκτήματα τῶν τελωνειακῶν ἐνώσεων καὶ τὴν ἀρμοδιότητά των κάτω ἀπὸ τὴν GATT. Στὴν ἐκθεση πολιτικῆς τῆς American Economic Co-operation Act διαβάζει κανεὶς: «Ἐχοντας γνώση τῶν πλεονεκτημάτων ποῦ οἱ Η.Π.Α. ἔχουν ἀπολαύσει ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς μεγάλης ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς, χωρὶς ἐσωτερικοὺς ἐμπορικοὺς φραγμοὺς καὶ πιστεύοντας ὅτι παρόμοια πλεονεκτήματα μποροῦν νὰ προκύψουν στὶς χώρες τῆς Εὐρώπης, δηλοῦται ὅτι, πολιτικῆ τῶν Η.Π.Α. εἶναι νὰ ἐνθαρρύνει αὐτὲς τὶς χώρες διὰ μιᾶς κοινῆς ὀργανώσεως, νὰ ἐντείνουν τὶς κοινὲς τοὺς προσπάθειες, ὡς ἀναπτύσσονται στὴν ἐκθεση τῆς Ἐπιτροπῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας».

Ἡ ἰδέα νὰ ἐργασθοῦν πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς Εὐρώπης ἦταν ἐπίσης ζωντανὴ στὶς σκέψεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἀντιπροσωπειῶν στὴν Ἐπιτροπὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας. Ἡ ἐκθεση ἡ ἴδια εἶναι ἓνα Εὐρωπαϊκὸ Πρόγραμμα ἀνορθώσεως, ὄχι ἀπλῶς μιὰ σειρὰ ἀπὸ προσφορὰς ἀπὸ καὶ πρὸς συγκεκριμένους χώρες. Ἡ ἐκθεση καθορίζει ὅτι ἡ ἀρχὴ ποῦ διέπει τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπῆρξε ἡ ἀλληλεξάρτηση τῶν ἐθνικῶν οικονομιῶν τῶν ἐνδιαφερομένων χωρῶν καὶ ἂν αὐτὲς οἱ χώρες πρέπει νὰ βαδίζουν ταχέως τὴν ὁδὸ τῆς ἀνορθώσεως, πρέπει νὰ βαδίζουν μαζί. Ἐπίσης ἡ Ἐπιτροπὴ πιστεύει ὅτι ἐὰν διατεθοῦν μέσα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἐκθέσεων θὰ χρειασθεῖ ἓνας κοινὸς ὀργανισμὸς γιὰ τὴν θεώρηση τῆς ἐπιτευχθείσης προόδου. Ὁ ὀργανισμὸς αὐτὸς θὰ ἐξασφαλίζει σὲ ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερη ἔκταση, διὰ κοινῆς δράσεως, τὴν πραγματοποιήσῃ τῶν ἀπαραιτήτων οἰκονομικῶν συνθηκῶν ποῦ θὰ καταστήσουν δυνατὴ τὴν ἐπίτευξη τῶν κοινῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν ποῦ κάθε χώρα ἔχει δεσμευθεῖ νὰ πραγματοποιήσει κατὰ τρόπο ἀποτελεσματικόν. Τὸ κεφάλαιο τῆς ἐκθέσεως «Οἰκονομικὴ Συνεργασία», ἀναφέρεται στὶς Τελωνειακὰς Ἐνώσεις. Μιλάει γιὰ τὴν πρόοδο ποῦ ἤδη ἔγινε ἀπὸ τὶς τρεῖς χώρες τῆς Benelux καὶ ἀναφέρεται σὲ προκαταρκτικὰς προτάσεις τῶν τεσσάρων σκανδιναυικῶν χωρῶν. Οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς συμμετέχουσες χώρες ἐκφράζουν τὴν ἀπόφασή

τους να ιδρύσουν μία ομάδα εργασίας που θα εξετάζει την δυνατότητα μίας ή πολλών Τελωνειακών Ένώσεων, ενώ η Γαλλία, μαζί με την Ιταλία, αναγνωρίζουν ότι η σημερινή διαίρεση της Ευρώπης σε μικρότερες οικονομικές μονάδες δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες του σύγχρονου ανταγωνισμού και ότι θα ήταν δυνατόν, με τη βοήθεια των Τελωνειακών Ένώσεων, να δημιουργηθούν μεγαλύτερες μονάδες. Η Γαλλία επομένως είναι έτοιμη να διαπραγματευθεί με όποιεσδήποτε Ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις που έχουν τις ίδιες απόψεις.

Όλοι αυτοί οι ποικίλοι τρόποι αναζητήσεως στην προσπάθεια να δοθεί κάποια έκφραση στην ιδέα της Ένωσης της Ευρώπης, βρίσκονται στην έκθεση της ΕΕΟΣ, αλλά μόνον όταν η Επιτροπή ξεπρόσβησε το σχέδιο της Συνθήκης, βάσει του οποίου συνέστησε τον ΟΕΟΣ, διευκρινίσθηκαν και συζητήθηκαν με επιχειρήματα, εναλλακτικές εκδοχές. Στην πραγματικότητα υπήρξαν δύο τρόποι σκέψεως: Πρωταγωνιστές στην πρώτη ήταν οι Γάλλοι, στη δεύτερη οι Βρεταννοί. Οι Γάλλοι επιθυμούσαν όπως η δομή του ΟΕΟΣ (ΟΕΕΚ) προβλέπει σημαντική ισχύ και έκταση αρμοδιοτήτων στο κέντρο. Ήθελαν ισχυρό εκτελεστικό συμβούλιο με εξουσία δράσεως μεταξύ των μεγαλύτερων συνδιασκέψεων όλων των κρατών-μελών. Ο Γενικός Γραμματέας της Διεθνούς Γραμματείας έπρεπε να έχει αρμοδιότητες συντονισμού των δραστηριοτήτων των κρατών-μελών και την ισχύ να παίρνει σημαντικές πρωτοβουλίες στη διαμόρφωση της πολιτικής. Οι Βρεταννοί επιθυμούσαν όπως ο ΟΕΟΣ τελεί υπό τον έλεγχο των συμμετεχουσών κυβερνήσεων, ενώ οι εθνικές αντιπροσωπείες στα ΟΕΟΣ θα έπαιζαν τον ήγετικό ρόλο. Θα έπρεπε να αποτελεί όργανο διακυβερνητικής συνεργασίας. Ύπρχε πραγματικό θέμα.

Για τους Γάλλους η ιδέα της ένωσης της Ευρώπης συνεπάγεται την κατά αρχήν αποδοχή ενός περιορισμού της κυριάρχου ανεξαρτησίας. Οι Βρεταννοί δεν έδεχοντο κατά αρχήν κανένα τέτοιο περιορισμό.

Ο ΟΕΟΣ, σύμφωνα με την συνθήκη συστάσεώς του ακολουθούσε ευρέως τις γραμμές των Βρεταννών, μάλλον, παρά το Γαλλικό μοντέλο. Ήταν όργανο διακυβερνητικού χαρακτήρος και οι αποφάσεις ελαμβάνοντο κατόπιν συμφωνίας. Η ειρωνεία είναι ότι εκείνο που επιβεβαιώθηκε σαν αρχή αποκλείστηκε στην πράξη. Ο Όργανισμός συνεδρίαζε επί μονίμου βάσεως. Διέθετε μόνιμο γραμματεία που υλοποίησε τις αποφάσεις του Συμβουλίου και συνεχώς μελετούσε την ευρωπαϊκή οικονομία. Το έδωσε στον ΟΕΟΣ μία δική του ταυτότητα. Οι εθνικές αντιπροσωπείες, που διέμεναν στο Παρίσι και εργάζονταν στενά με τη Γραμματεία δημιούργησαν ένα σχήμα απόψεων που προσιδίαζε στον ΟΕΟΣ, ενώ ταυτόχρονα τηρούσαν τις κυβερνήσεις τους πλήρης ενήμερες. Οι αντιπροσωπείες μαζί με τη γραμματεία επενόησαν μεθόδους, για να πείθουν τις κυβερνήσεις, να ακολουθούν κοινό τρόπο θεωρήσεως των πραγμάτων. Ο Sir Eric Roll, ο οποίος διακρίθηκε προσφέροντας τις υπηρεσίες του στη Βρεταννική αντιπροσωπεία, συνόψισε το ως εξής: «Οι τεχνικές που εφαρμόζονται στα ερωτηματολόγια και η αμοιβαία ανάλυση των απαντήσεων, ή διασταύρωση των προσδοκιών και προγραμμάτων του ενός εταίρου με εκείνες του άλλου, είχαν ισχυρά επίδραση στη διαμόρφωση εθνικής πολιτικής. Το λιγότερο, δημιούργησαν μία γενική προθυμία να είναι κανείς προσεκτικός, πριν πάρει

μεγάλες αποφάσεις σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, να ζητήσει να μάθει τι συνέπειες θα μπορούσε να έχει τούτο για τους εταίρους του και πώς θα μπορούσε να μειωθεί ή επίδραση δυσμενών αποτελεσμάτων. Λεπτότερη στις διεργασίες της, συχνά δὲ τόσο ισχυρή ἢ ἀκόμη και μερικές φορές ισχυρότερη ἀπὸ τις πιὸ αὐστηρές συνταγματικές ὑποχρεώσεις, ἢ συνήθεια διαβουλευσεως και συνεργασίας ἀπέληξε σὲ πραγματικὸ περιορισμὸ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας στὰ οικονομικά θέματα».

Ἄλλὰ ἡ Γαλλικὴ θέση ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἐπέζησε στὴν σκέψη τῶν ἀνθρώπων σὰν ἐναλλακτικὸς τρόπος προσεγγίσεως. Οἱ Γάλλοι πίστευαν διὰ τὴν ἐνότητος τῆς Εὐρώπης ἔπρεπε νὰ θεσμοθετηθεῖ και διὰ τὴν ἰσχυροσύνην νὰ δημιουργηθοῦν διεθνῆ θεσμοὶ ποὺ κατὰ τὸν ἄλφα ἢ βῆτα τρόπο ἀναγνώριζαν τὸν περιορισμὸ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας. Ἐμπνευση και ζωὴ σὲ αὐτὲς τις σκέψεις ἔδωσαν οἱ Jean Monnet και Robert Schuman. Ὁ Jean Monnet, ἀπὸ τὴν πείρα του στὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον, ἦταν πεπεισμένος διὰ κάθε ὁμάδα ἢ ὁποία ἀπασχολεῖτο μὲ ἓνα διεθνὲς πρόβλημα ἐπηρεάζετο ἰσχυρὰ ἀπὸ τὸ διαρθρωτικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ἠργάζετο. Ἐνα ἴδρυμα μὲ καθορισμένον διεθνή σκοπὸ και ἀποδεκτὲς διαδικασίες, ἄλλαξε τὸν τρόπο σκέψεως αὐτῶν ποὺ ἠργάζοντο μέσα σ' αὐτό. Ἀπέκτησαν διεθνή ἀντίληψη στὸν τρόπο προσεγγίσεως τῶν προβλημάτων. Ὁ Robert Schuman ἓνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν Carolingian Middle Kingdom πίστευε στὴν ἐνότητα τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ τὴν ἐβλεπε νὰ θεμελιώνεται στὴν συμφιλίωση τῶν δύο παλαιῶν ἐχθρῶν, τῆς Γαλλίας και τῆς Γερμανίας.

Αὐτὲς οἱ πεποιθήσεις δημιούργησαν τὴν πρόταση τῆς 9ης Μαΐου 1950: «Νὰ τοποθετηθεῖ ἡ Γαλλο - Γερμανικὴ παραγωγὴ ἄνθρακος και χάλυβος σὰν σύνολο κάτω ἀπὸ κοινὴ ἀνωτέρα ἀρχή, μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς ὀργανώσεως ποὺ νὰ ἐπιτρέπει τὴν συμμετοχὴν και ἄλλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης». Καὶ ἀκόμα, «μὲ τὴν ὑπὸ κοινὸν φορέαν συγκέντρωση τῆς βασικῆς παραγωγῆς και τὴν θεσμοθέτηση νέας ἀνωτέρας ἀρχῆς, αἱ ἀποφάσεις τῆς ὁποίας θὰ δεσμεύουν τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν και τὰ ἄλλα κράτη-μέλη, οἱ προτάσεις αὐτὲς θὰ θέσουν τὰ πρῶτα συγκεκριμένα θεμέλια μιᾶς εὐρωπαϊκῆς ὁμοσπονδίας, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν διατήρηση τῆς εἰρήνης». Τοῦτο ἀπετέλεσε ἓνα ριζικὸν νέο ξεκίνημα στὸν τρόπο ζωῆς, τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἐξ ἡ ἡμερῶν — Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία, Ὀλλανδία, Βέλγιο και Λουξεμβούργον — εἰσηλθάν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα Ἄνθρακος και Χάλυβος, ἀλλὰ τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον ἔμεινε ἐκτὸς αὐτῆς, πιστὸν σὲ τις δικῆς του ἀπόψεις σχετικὰ μὲ τὴν ἐνότητα τῆς Εὐρώπης. Ὁ λόγος τῆς ἀρνήσεώς τους διευκρινίσθη ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν Ἐκτελεστικὸν Σῶμα τοῦ Ἐργατικῆς Κόμματος, ποὺ κυβερνοῦσε τότε: Ἦταν τὸ δεσμευτικὸν ἀποτέλεσμα ποὺ ἐπέβαλαν οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἀνωτέρας Ἀρχῆς και ὁ ἐπακόλουθος περιορισμὸς τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς κυριαρχίας.

Ὅπως ὅλοι γνωρίζομε, αὐτὴ ἡ ἐπιτυχία τῆς Γαλλικῆς θέσεως εἶχε συνέπειας. Τὸ Συνέδριον τῶν Ἐξῆς στὴ Μεσσίνα εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ὑπογραφὴν συνθηκῶν στὴ Ρώμην, τὴν ἀνοιχτὴν τοῦ 1957, βάσει τῶν ὁποίων ἰδρύθησαν δύο νέες κοινότητες: ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης και ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης και ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης Ἀτομικῆς Ἐνεργείας. Καὶ πάλιν τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον ἔμεινε ἐκτὸς, ἀλλὰ ἡ βρετανικὴ γνώμη ἄλλαξε σιγὰ - σιγὰ, μέχρις ὅτου ἓνα ἐθνικὸν δημο-

ψήφισμα στις 5 'Ιουνίου 1975 έδειξε ότι ο λαός, με άποφασιστική πλειοψηφία, επιθυμούσε την είσοδο στις κοινότητες. 'Η βρετανική κυβέρνηση δέχθηκε τότε τους διαπραγματευθέντας όρους εισόδου και έγινε μέλος, κλείνοντας έτσι ένα μακρύ κεφάλαιο στη συζήτηση επί του τρόπου με τον οποίο θα έπρεπε να επιδιωχθεί η ένωση στην Εύρώπη.

Θά ήταν σφάλμα να υποστηριχθεί ότι όλα τα κράτη-μέλη είχαν κάθε φορά δείξει σταθερή ύποταγή στις κοινότητες. 'Η Γαλλία παραδείγματος χάρη, υπό τον Στρατηγό Ντέ Γκώλ παρουσίασε μιá αναζωπύρωση του πνεύματος έθνικης ανεξαρτησίας. Οί Βρεταννοί δέν έχουν μάθει πλήρως τις συνήθειες, σκέψεις και δράσεις που διέπουν την ζωή μέσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Δύο πράγματα όμως ξεχωρίζουν από αυτή τη μακρά ιστορία που ξεκίνησε τό 1947. Πρώτον, η ιδέα της ένότητας στην Εύρώπη, που ένωματώθηκε στην άμερικανική πολιτική για τό Σχέδιο Μάρσαλλ, η οποία ήταν ζωντανή και βρήκε την έκφρασή της στην ΕΕΟΣ και στον ΟΕΟΣ, όπως πλάσθηκε μέσα στις σκέψεις των ανθρώπων, με την πάροδο του χρόνου, μετέβαλε τη μορφή της Δυτικής Εύρώπης. Και δεύτερον, αυτή η ιδέα όφειλεται όχι αποκλειστικά, αλλά κατά πρώτο και κύριο λόγο, στη Γαλλία, οι ήγέτες της οποίας είχαν την έμπνευση να έπινοήσουν ένα άποδεκτό δράμα μιās νέας τάξεως ζωής σ' αυτό τό τμήμα του κόσμου.

'Ο Μακιαβέλλι πίστευε ότι η μελέτη της ιστορίας παρείχε παραδείγματα καταλήλων από πολιτικής σκοπιάς γνώσεων. Μπορεί η άποψη αυτή να έπαληθεύσει καθώς ρίχνουμε μιá ματιá πίσω στα 30 χρόνια του Σχεδίου Μάρσαλλ. 'Ιδιαίτερα μπορεί τοúτο να άληθεύει ως προς τα δύο κρίσιμα στοιχεία που περικλύει, δηλ. την φύση και την ποιότητα της 'Αμερικανικής έξωτερικής βοήθειας και την ιδέα ένωσης στην Εύρώπη. 'Ο κόσμος του 1977 είναι διαφορετικός από εκείνον του 1947. Τότε οι 'Ηνωμένες Πολιτείες υπερείχαν σε ίσχύ και πλούτο. 'Ο υπόλοιπος κόσμος ήταν εξαντλημένος από τις συνέπειες της νίκης ή της ήττας. Τώρα υπάρχουν δύο μεγάλες δυνάμεις, οι 'Ηνωμένες Πολιτείες και η Σοβιετική Ένωση, η κάθε μιá έξοπλισμένη με τα μέσα για την καταστροφή του βιομηχανικού πολιτισμού και μιá τρίτη, η Κίνα, έτοιμάζεται να άποτελέσει τό νέο μέλος της ομάδος. 'Η Γερμανία και η 'Ιαπωνία με τη βιομηχανία και τό εμπόριό τους άποτελούν ίσχυρά και ευημερούντα έθνη. 'Η μακρά μεταπολεμική περίοδος του οικονομικού θαύματος τελείωσε πριν δέκα περίπου έτη και από τότε ήταν δύσκολο να επιτευχθούν σταθερά πρότυπα στις διεθνείς συναλλαγματικές πράξεις και ανταλλαγές αγαθών. 'Ακούγονται παράπονα ότι τα οικονομικώς ισχυρότερα έθνη άκολουθούν νομισματική και δημοσιονομική πολιτική που είναι σχετικá αντιπληθωριστική και έμποδίζουν την άνοδο των άσθενεστέρων έθνών, ενώ υποστηρίζεται ότι οι άσθενέστεροι δέν είναι πρόθυμοι να αυτοπειθαρχήσουν και να βάλουν τάξη στα πράγματά τους.

'Ασφαλώς, ο κόσμος έχει αλλάξει, αλλά όχι, νομίζω, τόσο πολύ ώστε τα δύο κρίσιμα σημεία που ξεχώρισα σε όλη την έπιχείρηση του Σχεδίου Μάρσαλλ να μην έχουν πιά καμμιά σχέση με τα σύγχρονα προβλήματα και τις σημερινές έννοιες. Τό Σχέδιο πήγασε από μιá δήλωση των 'Ηνωμένων Πολιτειών ότι ενδιαφέροντο για την Εύρώπη και συνεδέοντο με τό μέλλον της. Τό 1947, οι χώρες της Δυτικής Ευ-

ρώπης εξαρτῶντο ἀπὸ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες γιὰ τὴ συνέχιση τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τους. Τώρα ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη προοδεύει, μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς περισσότερο καὶ ἄλλους λιγότερο εὐημεροῦντες, ἀλλὰ λαμβανόμενη στὸ σύνολο εἶναι σθεναρὰ καὶ ἀπολαμβάνει ὑψηλὰ βιοτικὰ ἐπίπεδα. Μήπως τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ παλαιὰ σχέση ἔχει ξεπερασθεῖ καὶ ἔχει χάσει τὴν ἔννοιάν της; Δὲν νομίζω ὅτι ἔτσι ἔχει τὸ θέμα. Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη, ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης, ἐξαρτᾶται ἀκόμη ἀπὸ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες γιὰ τὴν ἀσφάλειάν της καὶ ἡ εὐημερία της συνδέεται ἀμεσα μὲ ἐκείνη τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Πολλοὶ ἀπὸ τὴ νεώτερη γενεὰ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ δεχθοῦν αὐτὸ τὸ γεγονός. Εἶναι πολὺ νέα γιὰ νὰ θυμοῦνται τὸ Σχέδιο Μάρσαλλ καὶ ἡ σκέψη τους ἔχει τὸ χρῶμα ποὺ δημιούργησαν οἱ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ καὶ ἀπὸ τὸ Γουότεργκέιτ. Δὲν ἐμπιστεύονται τὴν Ἀμερικὴ ἢ τὴν Ἀμερικανικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ παρεκκλίσεις ἀποτελοῦν μέρος μόνο τῆς ἱστορίας. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἡ δύναμη τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ὑπερισχύσει ἐναντι ἐνὸς Προέδρου, ὑποχρεώνοντας αὐτὸν νὰ μὴ θέσει ὑποψηφιότητα γιὰ ἐπανεκλογή καὶ ἕναν ἄλλον Πρόεδρο νὰ παραιτηθεῖ. Καὶ τὰ δεδομένα παραμένουν ἀμετάβλητα. Στὸ ὑπάρχον παγκόσμιο στερέωμα δυνάμεων ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Διατηρῶ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐξάρτησις δὲν ἔχει ἐσφαλμένη τοποθέτησι. Ἄν ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη χρειάζεται τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες χρειάζονται τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα. Σὲ αὐτὴ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπάρχουν ἀρκετὲς ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια δημιουργικοὶ, ἱκανοὶ καὶ φιλόπονοι ἄνθρωποι ποὺ, συλλογικὰ, εἶχαν μεῖζον βάρος καὶ ἐπιρροὴ στὶς παγκόσμιες ὑποθέσεις. Εἶναι καὶ θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ζωτικὸ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Ὅπως αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι — γιὰ νὰ παραφράσω τὰ λόγια τοῦ Στρατηγοῦ Μάρσαλλ στὸ Χάρβαρντ — συνεχίσουν νὰ ἀπολαμβάνουν τὶς πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθήκες μέσα στὶς ὁποῖες μποροῦν νὰ ὑπάρξουν ἐλεύθεροι θεσμοί. Ὅπως τὸ 1947, ἔτσι καὶ τὸ 1977, εἶναι κοινὸ συμφέρον τῶν Η.Π.Α. καὶ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ὅπως τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν γιὰ τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ ὁ δεσμὸς μὲ αὐτὴν καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν.

Τὸ δεῦτερο κρίσιμο στοιχεῖο ἦταν ἡ ἰδέα τῆς ἐνότητος στὴν Εὐρώπη, μιὰ ἰδέα παρούσα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλλ. Κανεὶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἰσχυρισθεῖ ὅτι σήμερα ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶναι ξεπερασμένη ἢ ἔχει φθαρεῖ. Οἱ θεσμοὶ ποὺ βλέπουμε νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ λειτουργοῦν, ἡ Κοινότης Ἀνθρακός καὶ Χάλυβος, ἡ Οἰκονομικὴ Κοινότης καὶ ἡ Κοινότης Ἀτομικῆς ἐνεργείας, ἀποτελοῦν ἀναγκαστικὴ ἀπόδειξις τῆς ζωτικότητος καὶ ἰσχύος τῆς ἰδέας. Τὶ διδάγμα πρέπει νὰ ἀντλήσουμε γιὰ τὸ μέλλον καθὼς κοιτᾶμε πίσω στὸ ἱστορικὸ αὐτῶν τῶν ἐξελίξεων; Τὸ πρῶτο σημεῖο εἶναι, ὅπως ἐτόνισα, ὅτι ἐπῆγασαν ἀπὸ τὴν θέση ποὺ ἔλαβε ἡ Γαλλία σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο διασφάλισις τῆς ἐνότητος. Θέλω νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴ σας σὲ δύο συνθετικὰ στοιχεῖα αὐτῆς τῆς θέσεως ποὺ εἶναι παρούσα στὸ πρῶτο δημιούργημα, τὴν Κοινότητα Ἀνθρακός καὶ Χάλυβος.

Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, ἡ Κοινότης ὀρίζεται ὡς τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν ἐπίτευξι

ένος πολιτικοῦ σκοποῦ, Τὴν Ὁμοσπονδία τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὁ τομεὺς δραστηριότητος τῆς Κοινότητος περιορίζεται ρητῶς σὲ ἓνα κύριο κλάδο τῶν ἐνδιαφερομένων οἰκονομιῶν: «ἄνθραξ καὶ Χάλυψ». Ἡ πρόταση γιὰ τὴ δημιουργία τῆς Κοινότητος, ἦταν μιὰ πρακτικὴ, ρεαλιστικὴ προσέγγιση, μὲ τὸ νὰ ξεχωρίσει γιὰ τὸ πείραμα ἓνα κλάδο ποὺ εἶναι παραδεκτὸ ὅτι ἔχει ὑψίστη σημασία καὶ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει περίπτωση πολιτικῆς συγκρούσεως. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ συνθετικὰ στοιχεῖα περιελήφθησαν στὴν ἀρχικὴ ἀνακοίνωση τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως: «Ἡ Εὐρώπη δὲν θὰ γίνῃ διὰ μιᾶς ἢ σύμφωνα πρὸς ἓνα καὶ μόνο γενικὸ πλάνο. Θὰ οἰκοδομηθεῖ μέσω συγκεκριμένων ἐπιτευγμάτων ποὺ δημιουργοῦν πρῶτα μιὰ DE FACTO ἀλληλεγγύη.

Ἀνατρέχοντας στὸ ἱστορικὸ αὐτὸ γεγονός σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Μακιαβέλλι, πιστεύω ὅτι μποροῦμε νὰ πάρουμε ἀπὸ αὐτὸ διδάγματα σὲ σχέση μὲ τὰ παρόντα προβλήματα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐνότητος στὴν Εὐρώπη, σκοπεύει τελικὰ σὲ μιὰ πολιτικὴ ὁμοσπονδία τῶν Λαῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Τὰ ἔθνη τοὺς εἶναι συνηθισμένα νὰ διαδραματίζουν ἓνα ρόλο στὶς παγκόσμιες ὑποθέσεις. Ἐπιθυμοῦν νὰ βρίσκονται στὴν αἴθουσα ὅταν παίρνονται οἱ μεγάλες ἀποφάσεις καὶ νὰ ἐκφράζουν τὴν γνώμη τοὺς στὶς διάφορες συσκέψεις.

Τὰ μεγαλύτερα ἔθνη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀριθμοῦν μέχρι ἐξήντα ἑκατομμύρια πολῖτες. Τὶ πιθανότης ὑπάρχει ἓνα ἀπὸ αὐτὰ νὰ μπορέσει μόνο του νὰ ἀσκήσει ἐπιρροὴ καὶ νὰ ἀκούγεται ἀποτελεσματικὰ μέσα σὲ ἓνα κόσμον ὑπερδυνάμεων; Μόνο του, ὅποιοδήποτε εὐρωπαϊκὸ ἔθνος, εἶναι ἀσήμαντο. Μόνο ἐνωμένοι καὶ μιλώντας μὲ μιὰ φωνή, οἱ λαοί, μποροῦν νὰ κάνουν ἀποτελεσματικὴ τὴ συμβολή τοὺς καὶ νὰ διατυπώνουν γνώμη σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὰ δικά τοὺς πεπρωμένα. Καὶ ἐνὸς δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴν δυνατότητα, δὲν εἶναι μόνον τὸ ὅτι αὐτοὶ αἰσθάνονται μειωμένοι ἀλλὰ καὶ ὁ κόσμος εἶναι πιὸ φτωχός. Ὁ βασικὸς ὁρος ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ νὰ διαδραματίσει ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη τὸ ὀφειλόμενο ρόλο τῆς στὸν κόσμον εἶναι ἡ ὑπαρξὴ μιᾶς πολιτικῆς ὁμοσπονδίας ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ διακηρύξει μιὰ πολιτικὴ ποὺ νὰ ἐκφράζει ἐνότητα.

Ἄλλὰ αὐτοὶ ποὺ ἔκαναν τὶς προτάσεις γιὰ τὴν Κοινότητα Ἄνθρακος καὶ Χάλυβος ἦταν καὶ ρεαλιστὲς καὶ συνετοί. Ἐγνώριζαν ὅτι τὸ 1950 ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη δὲν ἦταν ἔτοιμη νὰ ἀποτελέσει, πολιτικὴ ὁμοσπονδία. Ἡ πρόοδος πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν προϋπέθετε μιὰ σειρά περιορισμένων πρακτικῶν πειραμάτων ὑπὸ μορφὴ κοινῆς διαβιώσεως καὶ ἐργασίας καὶ ἀναπτύξεως ἐνὸς διεθνoῦς τρόπου θεωρήσεως τῶν πραγμάτων. Ἀπὸ αὐτὸ προέκυψε ἡ κατὰ κλάδο προσέγγις τοῦ προβλήματος. Ἡ ἐπιτυχία τῆς Κοινότητος Ἄνθρακος καὶ Χάλυβος ἦταν ἡ προϋπόθεση γιὰ τὸ ἐπόμενον βῆμα, τὴν Τελωνειακὴ Ἐνωσὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἀκόμα καὶ τὸ 1977 ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη δὲν εἶναι ἔτοιμη νὰ γίνῃ πολιτικὴ ὁμοσπονδία. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει δυνατότης περαιτέρω προόδου. Εἶναι πράγματι ἐπιτακτικὸν ὅπως σημειωθοῦν πρόοδοι γιὰ τὴ ζωὴ καὶ οἱ θεσμοὶ τῆς δὲν μποροῦν νὰ μείνουν στάσιμοι. Πρέπει νὰ ὑπάρξει πρόοδος καὶ ἀνάπτυξη, διαφορετικὰ θὰ ἐπέλθει παρακμὴ καὶ μαρasmus. Οἱ δυνατότητες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος κάθε ἄλλο παρὰ ἐξηντηλημένες εἶναι καὶ ἂν ἀνατρέξουν στὸ μοντέλο ποὺ μᾶς παρουσιάζει ἡ ἱστορία, ρωμαλεὰ καὶ ἐποικοδομητικὴ πρόοδος μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μέσω τῆς κατὰ τομέα προσεγγίσεως.

Είναι προφανές ότι θα πρέπει να σημειωθεί πρόοδος προς τρεις κατευθύνσεις. Κάθε μία προϋποθέτει άσκηση πολιτικής θελήσεως και θεωρείται δύσκολη, αν και όχι αδύνατη, ακριβώς όπως η αρχική Κοινότητα "Ανθρακος και Χάλυβος" υπήρξε ή δημιουργία μιας πράξεως ισχυράς θελήσεως, ή οποία εμπνευσμένη από το δράμα της Ένότητας ξεπέρασε τις δυσκολίες, ύλικές και ιστορικές μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας.

Η πρώτη είναι η γεωργία. Η υπάρχουσα αγροτική πολιτική της Κοινότητας υπήρξε ανεπιτυχής. Αυτή ή άποτυχία συμβολίζεται με το ονομαζόμενο «βουνό του βουτύρου», ένδειξη της αδυναμίας να εμποδίσει τη συστηματική υπερπαραγωγή του γάλατος. Η πολιτική φαίνεται να έχει χαθεί μέσα στο τέλμα της γραφειοκρατείας και να έχει πνιγεί σε σωρούς χαρτιών. Φυσικά οι δυσκολίες στο να ξεπεραστεί ή υπάρχουσα αδράνεια είναι πραγματικές. Κάθε χώρα - μέλος έχει πολιτικά προβλήματα για την γεωργία της και ή Κοινότητα στο σύνολό της έχει προβλήματα με όλο τον κόσμο. Άλλά θυμάμαι στην Άγγλική παροιμία «όπου υπάρχει θέληση, υπάρχει τρόπος». Η ευκαιρία και ή ανάγκη είναι σαφείς. Η Γεωργία παρουσιάζει ένα σημαντικό, κρίσιμο, αλλά περιορισμένο πρόβλημα. Η έπικοδομητική λύση δεν έχει βρεθεί ακόμη.

Έπειτα υπάρχει το θέμα της ένεργειας. Υποστηρίζεται ότι σε τριάντα περίπου χρόνια ή παραγωγή πετρελαίου θα μειώνεται ενώ ή ζήτηση θα αυξάνει. Οί Η.Π.Α. τις έπόμενες δεκαετίες ασφαλώς θα εισάγουν μεγάλες και αυξανόμενες ποσότητες πετρελαίου για να ισοφαρίσουν το βαθμηδόν αυξανόμενο έλλειμμα της έγχωρίας παραγωγής. Έχει προβλεφθεί ότι τα αποθέματα πετρελαίου της Βορείου Θαλάσσης είναι περιορισμένα. Σήμερα και εις το έγγυ μέλλον ή Εύρωπαϊκή Κοινότητα εξαρτάται πολύ από το πετρέλαιο για ένεργεια. Έάν κατά τα έπόμενα τριάντα χρόνια τα αποθέματα του πετρελαίου είναι πιθανόν να μειωθούν και ή τιμή ή απαιτούμενη από τους ξένους προμηθευτάς να αυξηθθί, ακόμη πιό άποτομα, το θέμα που δημιουργείται είναι εάν οι έναλλακτικές πηγές ένεργειας μπορούν να διευρυνθούν για να καλύψουν το άνοιγμα. Δεν είναι βέβαιον ότι ή παραγωγή του άνθρακα μπορεί να αυξηθεί ικανοποιητικά, ούτε είναι δυνατόν να είναι κανείς βέβαιος ότι οι άνθρωποι θα είναι πρόθυμοι να εργασθούν υπογείως για την έξορρυξή του με άμοιβές τις όποιες ή Κοινότητα είναι σε θέση να προσφέρει. Είναι βέβαιον ότι θα υπάρξουν σοβαρές σκέψεις για μείζοντα προγράμματα παραγωγής άτομικής ένεργειας. Άλλά προς το παρόν δεν υπάρχει συμφωνία, ως προς ύψηλή τεχνολογία αυτής της μορφής ένεργειας, για την ίδρυση έγκαταστάσεων οι όποιες θα θεωρούνται καλύτερες, πλέον άποδοτικές και ασφαλείς. Και όποιοδήποτε σημαντικό πρόγραμμα θα περιλαμβάνει προβλήματα στην άπόρριψη ραδιενεργών άποβλήτων τα όποια δημιουργούν ζητήματα κοινωνικά, περιβάλλοντος και φιλοσοφικά. Τώρα είναι καιρός να τεθεί σε λειτουργία ή λογική και ή θέληση της έπιτροπής για την διαμόρφωση μιας έπικοδομητικής και ένοποιημένης ένεργειακής πολιτικής.

Τέλος έρχομαι στον πιό δύσκολο και πολιτικά τον πιό ενδιαφέροντα τομέα, τον τομέα που παρουσιάζει την μεγαλύτερη πολιτική πρόκληση, τον τομέα της νομισματικής πολιτικής. Έδώ και πολλά χρόνια στον τομέα του χρήματος και των πλη-

ρωμών ο ΟΕΟΣ ήταν σε θέση σταδιακά να σφυρηλατεί την Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών παρά τα προβαλλόμενα εμπόδια και δυσκολίες, ίσως ιδιαίτερα από το Ήνωμένο Βασίλειο, αλλά η Ένωση Πληρωμών λειτούργησε καλά και προς όφελος όλων μας. Δράσις, και κοινή πολιτική ήταν δυνατή στον νομισματικό τομέα. Άλλα αυτή, καθεαυτή ή νομισματική πολιτική, αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Κάθε Κυβέρνηση πιστεύει, ότι η νομισματική πολιτική, αποτελεί σημαντικό όργανο για τον έλεγχο της οικονομίας. Κάθε Κυβέρνηση είναι απρόθυμη να επιτρέψει τον περιορισμό αυτού του οργάνου ή την υπαγωγή του σε μια πειθαρχία την οποία η ίδια ή κυβέρνηση δεν επιβάλλει.

Οι Κυβερνήσεις δεν είναι ακόμη τόσο ελεύθερες όσο θα ήθελαν να πιστεύουν στην κατάσθρωση της νομισματικής των πολιτικής. Οι εξωτερικές πιέσεις του διεθνούς εμπορίου και ισοζύγιο πληρωμών περιορίζει αυστηρά το πεδίο των ελιγμών των. Άνταπόκριση σ' αυτές τις πιέσεις δεν αποτελεί πράγματι θετική απόφαση. Είναι αταπάτη για τις κυβερνήσεις να ισχυρίζονται ότι μόνες τους μπορούν να αποφασίζουν μεμονωμένα τι θα πράξουν σε νομισματικά θέματα. Στα πρώτα χρόνια του ΟΕΕC ή άπελευθέρωση του εμπορίου και οι νομισματικές συμφωνίες συμβαδίζουν και συνεπλήρωνε ή μια την άλλη. Ταυτόχρονα με την ουσιαστική υποστήριξη της Βοηθείας Μάρσαλλ άπετέλεσαν τη βάση της επιτευχθείσης εϋημερίας στη Δυτική Εϋρώπη. Η Ευρωπαϊκή Κοινότης δια μέσου της Κοινής Άγοράς της έπέτυχε μεγάλη άπελευθέρωση του εμπορίου. Το μεγάλο αυτό βήμα προς τα εμπρός περιμένει και χρειάζεται το συμπλήρωμά του, μια κοινή νομισματική πολιτική, εάν η δυνατότης της Κοινότητος και των μελών της για παραγωγικότητα και εϋημερία πρόκειται να πραγματοποιηθεί πλήρως.